

^(א) ס"א ר' ישמעאל ב"ר יוסי, (ב) [אבות דר' נתן פי"ח ע"ש כמה שנייים], (ג) [בשמיפפת שפתיו הוא ראש המדברים, ערוך ערך חסד], (ד) [ע' פירוש הערוך ערך חסד], (ה) [ינמות מט. ס': בכורות כג': עירובין סב':], (ו) [עירובין נא. בכורות לו.], (ז) ברמב"ן גורם רבי ע"ש, (ח) ינמות כה': (ט) מנאל עד הסוף נוסף ע"פ מהרש"ל ועי' רש"י, (י) [נעניובין נא. פדש"י נמוקו נס וקו דבר ישר כקו המשקולת], (יא) בשטמ"ק: ק' היה נלך אלס לילמוד מפי' מיד היה מומוק, (יב) בשטמ"ק שגורין, (יג) בשטמ"ק מפסיקות, (יד) [אבות דר' נתן פי"ח], (טו) בדפדרי לא הכנה תלמוד כסאר חנינו אלס מה, (טז) [ע' חוספת ב"מ קב: ד"ה בלמא], (יז) [ועי' רשבי"ס ב"ב נא. ד"ה לאורי וכו'].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חכם ב' ובי הא' גוונא אפרין ב'. ע' תשעת רלבי"ס ס' כג'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושמואל וכו' דלי' כחובו כבז ידן הוא ה'א' כמז:

לעזי רש"י

קלושיי"א [קלושיי"ץ]. מדורים.

מוסף תוספות

א. אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ואחם חתומו.
ב. רש"י.
ג. דבשלשה ליכא למגור מידי. מוס' הרא"ש.
ג. אוצר בלוס, מינין הרבה מעורבין בתוכה ביחד. רשבי"ס ב"ב נא. ד"ה לאור. ד. כמו סגורים. מוס' הרא"ש.
ה. כשמעידים שקר. מוס' ינמות כה':

כיון דאמר מר. לקמן בשמעתינ גבי אמרו לסופר ויכתוב ולפלוגי ופלוגי ויחתמו כשר הגט אצל לא תעשה: לא שכיחא. הלכך לא גזרינן. ושמואל לית ליה דרבי ירמיה דאמר חתם סופר שנינו אלא כתב סופר וחתם עד כדאמרין בהמגרש

(לקמן דף פו:). ולא מוקי לה

כר' יוסי ולא איירי מתני' בחדתימת סופר כלל וצין לרבי יוסי וצין לר' מאיר כשרה החתימה ושמואל לית ליה דרב חסדא דאמר רבי יוסי היא וכתבט) סופר ודברי הכל היא: **דלמא אמר להו**. אחם חתומו ואמרו לפלוגי ויכתוב דבהא אמרי' לקמן כשר ותעשה ואי מכשרת חתימת סופר בגט אזלי הני סהדי ומחתמי לסופר משום כיסופא: **הניחא למ"ד נו'**. פלוגתא היא לקמן בשמעתינ: אלא **ר' יוסי סתפי אמר נו'**. אלא ודאי רבי יוסי תרתי אמר לפסולא צין שאמר לשלשה תנו צין שאמר אמרו לפלוגי ויכתוב ופלוגי ופלוגי ויחתמו פסול והנך אמוראי דאמרי לקמן תעשה ולא תעשה אליבא דרבי מאיר פליגי דלרבי יוסי פסול לגמרי ואיתא

לדרב חסדא דהא דקמני חתם סופר כשר רבי יוסי היא דליכא למיחש שמא שליח צוא ולא צעל: **ושמואל** דאמר לעיל הדבר נריך תלמוד דאי כתובו כתב ^(א) ידו הא כתב הגט נעשה כאומר אמרו וכשר: **סבר לה כרבי יוסי בחדא**. דאמר שמואל הלכה כרבי יוסי היכא דלא אמר אמרו: **ופליג עליה**. באומר אמרו: **נמוקו עמו**. י' פירושו עמו לתת טעם לכל דבריו שהיה מיישב את דבריו: **חסם וסופר**. כדאמרין במסכת סוטה (דף כ.) אמרתי לו לצלר אני: **חסם לשלילא**. כשהיה רוצה להיות מתון ומתייבצ דבדבריו היה חסם: **גל של אגוניס**. מפרש באבות דר' נתן (פ' יח) מה גל של אגוניס אדם נוטל אחת מהן והם נקבצות ונופלות זו על זו כולן ק' ר' טרפון צא תלמיד ושאלו דבר היה מציא לו רחיה מקרא מדרש משנה הלכה ואגדה הכל יחד: **חנוס מיוונת**. יינה מוכן צה תמיד שאין חסנוני נריך לומר לזוקמין המתנינו ואציא לכס ^(ב) כך נכרך אדם ללמד מפי' מומון לו ותלמודו ערוך בפיו: **אורי צלוס**. כך מפורש באבות דרבי נתן למה היה ר' עקיבא דומה לעני שנטל קופתו ויאל לשדה מנאל שעוריס קצר ונתן צה מנאל חטין נתן צה וכן פוליס וכן עדשים וכשבא לציתו צירר כל מין ומין לעצמו כך ר"ע כשלמד מרבתייו שמע דבר מקרא מרבתייו ואחריו הלכה

ואחריו מדרש ואחריו אגדה נתן לצו לחזור עליהן ולגורסן עד שהיו י' סדורין בפיו ולא אמר אלמוד מקרא לעצמו מדרש לעצמו אצל כשנעשה חסם גדול עשה כל התורה מטבעות מטבעות סידר מדרש סיפרי וסיפרא לצדן ושנאל לעצמן לתלמידיו והלכות לעצמן ואגדות לעצמן. ונראה צעיי אורי צלוס סגור מסגירות לצדן מחיצות י' מחיצות כמו שעושין בתיבות גדולות ליתן חטין מכאן שעורין מכאן עדשים מכאן כמו פיו צלוס ורגליו מבולגות בבכורות (דף מ:) קלושיי"א צלע"ז: **קופס הרוכליס**. מפרש הסם י' מה רוכל זה צבא לעיר שואלין ממנו אפרסמון עמך אומר הין פלייטון עמך אומר הין קנמון עמך אומר הין כך נכרך אדם לשאל דבר במקרא משיצו וכן בגמרא וכן במדרש וכן באגדה. ואין שבה זה דומה לשל ר"ע שנתן לצו מחילה ולמד הכל מצולצל ואח"כ סדרן: **קופס של צשמים**. דומה לקופת הרוכלין אלא שהרוכל מתוך שאומנתו לכך מרכה מינין יותר וקושר כל אחד בצרור לצדו להיות מומון לשואלו: **קצ וגקני**. י' לא לימד הרבה כשאר חבריו אלא מה שאומר צבית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם: **טוחן הרבצ**. שנה הרבצה: **מוציא קימעא**. מפרש ליה: **סנא משכח קימעא**. מתלמודו: **ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין**. מה ששכח מתלמודו לא שכה אלא דברים שלא נראו שהלכה כמותן: **שנו מדוסי**. למדו תורתי: **שמדוסי סרומוס מסרומוס מדוסי של ר"ע**. בחרתיס ותרמתיס מתוך עקרי משניותיו של ר"ע והיינו ברירה אחר ברירה: **שמא תסכור עדיס**. לכך שיאמרו צבס לכופר לצלה ולעדים לחתום: לא חששו **חכמיס לדבר** זה. מאחר שמכירין חתמתן לא חשו לומר שקר

חתמו: **מעשה לא עבדי**. שיחתמו שקר או יעידו שקר: **דיצורא עבדי**. אומר לאחרים לעשות והאחרים סבירים שהצעל צי'וה: **ואסם חסומו**. דליכא למיחש שמא תסכור כיון דאין חותמין אלא אס כן שמעו מפי הצעל עצמו: **ולא תעשה**. גזירה הא אטו הא:

האומר פרק ששי גיטין

לשנים תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דברי ר' מאיר וש' לומר דלר' מאיר כיון דחתם סופר פסול הו"ל כאומר אמרו לסופר ויכתוב וחתם חתמו והרי אלו יכתבו היינו יחתמו ואס תאמר אכתי היכי קמני הרי אלו יכתבו ויתנו לכתחלה למאי דאמר בסמוך ^א הא נמי כשר ולא תעשה

ומירן רבינו תס דמשום דאמר לשלשה שהוא לכתחלה ^ב נקט האי לישנא דיכתבו ויתנו אי נמי הכי קאמר אס צאו לקיים שליחותם יכתבו ויתנו צעמין דאי אמרי לאחריני ועבדי אפי' דיעבד לא מהני אי נמי דזימנין דתעשה אפי' לכתחלה כגון צשעת הדחק: **אמר' לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוגי ויחתמו**. לא דמי לעד מפי עד דהני מיילי כששמעו מפי עדים שפלוגי לוח מפלוגי מנה שלא נמסרה עדות לאלו המעידים אלא צפני הנמסרים אצל כהן עיקר עדות לא נמסרה אלא לאלו והראשונים הם שלוחי הצעל שמצוה לאלו לעשות לה גט: **לא שביחא**. פירש בקונטרס לשמואל אית ליה צפ' בחדא (לקמן ד' פו:). דכתב סופר ועד שנינו ואחיא אפי' כרבי מאיר ומכל מקום נריך לומר נמי אליביה דלא שכיחא דמתחילה לא הקשה אלא מכח דלא מסתברא דפליג שמואל אדר' ירמיה ורב חסדא: **חכם לבשירצה**. יותר מר"מ ודילמא ר' מאיר חריף ומקשה ור' יהודה מתון ומסין * וכי האי גוונא אמרינן בסוף הוריות (דף יז.):

סו.

לשנים תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דברי ר' מאיר וש' לומר דלר' מאיר כיון דחתם סופר פסול הו"ל כאומר אמרו לסופר ויכתוב וחתם חתמו והרי אלו יכתבו היינו יחתמו ואס תאמר אכתי היכי קמני הרי אלו יכתבו ויתנו לכתחלה למאי דאמר בסמוך ^א הא נמי כשר ולא תעשה ומירן רבינו תס דמשום דאמר לשלשה שהוא לכתחלה ^ב נקט האי לישנא דיכתבו ויתנו אי נמי הכי קאמר אס צאו לקיים שליחותם יכתבו ויתנו צעמין דאי אמרי לאחריני ועבדי אפי' דיעבד לא מהני אי נמי דזימנין דתעשה אפי' לכתחלה כגון צשעת הדחק: **אמר' לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוגי ויחתמו**. לא דמי לעד מפי עד דהני מיילי כששמעו מפי עדים שפלוגי לוח מפלוגי מנה שלא נמסרה עדות לאלו המעידים אלא צפני הראשונים אצל כהן עיקר עדות לא נמסרה אלא לאלו והראשונים הם שלוחי הצעל שמצוה לאלו לעשות לה גט: **לא שביחא**. פירש בקונטרס לשמואל אית ליה צפ' בחדא (לקמן ד' פו:). דכתב סופר ועד שנינו ואחיא אפי' כרבי מאיר ומכל מקום נריך לומר נמי אליביה דלא שכיחא דמתחילה לא הקשה אלא מכח דלא מסתברא דפליג שמואל אדר' ירמיה ורב חסדא: **חכם לבשירצה**. יותר מר"מ ודילמא ר' מאיר חריף ומקשה ור' יהודה מתון ומסין * וכי האי גוונא אמרינן בסוף הוריות (דף יז.):

חנות מיוונת. לשון מוון ואית דגרסי מווינת לשון זיון: **בצ'ום**. בקונטרס גריס צמ"ס כמו פיו צלוס ורגליו מבולגות

בבכורות (מ:) ואית י' דגרסי צסמ"ך ^א כמו בצראשית רבה (פ' כ"ח) משל למנך שהיו אורזותיו צלוסיס ^ב ותתומין ומעורצין י': **דיבורא אמרי מעשה לא עבדי**. והא דאמרין סוף פרק צ' דיבמות (דף כה:.) גבי מיאנה או שחלצה צפניו ישאנה מפני שהוא צ"ד ופרין בגמרא טעמא דצ"ד הא צי תרי לא והתניא עדים החתומים על שדה מקח ועל גט אשה לא חשו חכמים כו' ומאי קושיא לשיני דיצורא אמרי מעשה לא עבדי כדאמר הכא דהתם לא הוי אלא דיצורא שאומר שמיאנה או שחלצה וש' לומר כיון דהתם על ידי דיצורא' נגמר לדבר שע"י כך ניסת לשוק מעשה גמור חשיב ליה אצל הכא אין נגמר על יס ואינו אלא דיצור צעלמא:

הדרן עלך האומר התקבל

ואחריו מדרש ואחריו אגדה נתן לצו לחזור עליהן ולגורסן עד שהיו י' סדורין בפיו ולא אמר אלמוד מקרא לעצמו מדרש לעצמו אצל כשנעשה חסם גדול עשה כל התורה מטבעות מטבעות סידר מדרש סיפרי וסיפרא לצדן ושנאל לעצמן לתלמידיו והלכות לעצמן ואגדות לעצמן. ונראה צעיי אורי צלוס סגור מסגירות לצדן מחיצות י' מחיצות כמו שעושין בתיבות גדולות ליתן חטין מכאן שעורין מכאן עדשים מכאן כמו פיו צלוס ורגליו מבולגות בבכורות (דף מ:) קלושיי"א צלע"ז: **קופס הרוכליס**. מפרש הסם י' מה רוכל זה צבא לעיר שואלין ממנו אפרסמון עמך אומר הין פלייטון עמך אומר הין קנמון עמך אומר הין כך נכרך אדם לשאל דבר במקרא משיצו וכן בגמרא וכן במדרש וכן באגדה. ואין שבה זה דומה לשל ר"ע שנתן לצו מחילה ולמד הכל מצולצל ואח"כ סדרן: **קופס של צשמים**. דומה לקופת הרוכלין אלא שהרוכל מתוך שאומנתו לכך מרכה מינין יותר וקושר כל אחד בצרור לצדו להיות מומון לשואלו: **קצ וגקני**. י' לא לימד הרבה כשאר חבריו אלא מה שאומר צבית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם: **טוחן הרבצ**. שנה הרבצה: **מוציא קימעא**. מפרש ליה: **סנא משכח קימעא**. מתלמודו: **ומה שמוציא אינו מוציא אלא סובין**. מה ששכח מתלמודו לא שכה אלא דברים שלא נראו שהלכה כמותן: **שנו מדוסי**. למדו תורתי: **שמדוסי סרומוס מסרומוס מדוסי של ר"ע**. בחרתיס ותרמתיס מתוך עקרי משניותיו של ר"ע והיינו ברירה אחר ברירה: **שמא תסכור עדיס**. לכך שיאמרו צבס לכופר לצלה ולעדים לחתום: לא חששו **חכמיס לדבר** זה. מאחר שמכירין חתמתן לא חשו לומר שקר חתמו: **מעשה לא עבדי**. שיחתמו שקר או יעידו שקר: **דיצורא עבדי**. אומר לאחרים לעשות והאחרים סבירים שהצעל צי'וה: **ואסם חסומו**. דליכא למיחש שמא תסכור כיון דאין חותמין אלא אס כן שמעו מפי הצעל עצמו: **ולא תעשה**. גזירה הא אטו הא:

ואיכא

עין משפט נר מצוה

סו א ב ג מיי פ"ב מה' גירושין הל"ז סוג עשין ג טוש"ע אה"ע ס' קב סעי' ד וע"ש צמ"מ וביכ"מ: ד [טוש"ע חו"מ סימן סו סעיף כא]: ה [מיי פ"י מה' גירושין ה"ט"ז שו"ע אה"ע סימן יב סעיף א]:

מוסף רש"י

אוצר בלום. מינס הרבה מעורצין בחרה יחד (רשבי"ס ב"ב נח. ושם: בלום). משנת ר' אליעזר בן יעקב קב וגקי. קב. מדה קטנה, כלומר במקומות מועטים הוא מוכר צמשנה או צברייתא, וגקי, ככל מקום שמכר הלכה כמותו (יבמות טס: ובעי"ז שרובין סב: ובכורות סג:) משנה היינו נמי צרייתא ומשום הכי ק"ל כותיה צין צמשנה צין צברייתא (רשבי"ס ב"ב קלח.). ר' יוסי נמוקו צמו. טעמו, נס וקו, דבר ישר כקו המשקולת (עירובין נא.) טעמי ראותי מציא לו ככל מקום (סס יד.) טעמו, שהיה מציא טעם לדבריו כל שעה (בבכורות יז.). לא חשו חכמיס לדבר דה. לומר לא יקמו שוב שדה זו מן הלוקח וכן העד של גט לא יסא את האשה (יבמות כה.). הדרן עלך האופר